

Kodeks Etyczny Psychoterapeuty

Artykuł Kodeks Etyczny przyjęty na Walnym Zgromadzeniu Członków Sekcji Naukowej Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego w dniu 8 XII 2000 r. oraz na Walnym Zgromadzeniu Członków Sekcji Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego w dniu 3 marca 2001 roku, stanowi zbiór zasad szczegółowych związanych ze specyfiką tej formy oddziaływania .

Ogólne zasady etyczne, jakimi winien kierować się psychoterapeuta określają aktualne kodeksy etyczne deontologiczne, obowiązujące wszystkich pracowników służby zdrowia, zwłaszcza Kodeks Lekarski i Kodeks Psychologa.

Poniższe zasady etycznego postępowania wymaganego od psychoterapeuty, będącego członkiem Sekcji Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego zostały skonstruowane w oparciu o wieloletnie doświadczenie polskiego środowiska oraz wpisanej w nie tradycji dbania o etyczne działanie psychoterapeutów zrzeszonych w Sekcji Naukowej Psychoterapii i Sekcji Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, a także z uwzględnieniem sugestii European Association for Psychotherapy.

Wstęp

Proces psychoterapii, oparty na szczególnego rodzaju relacji między osobą pozostającą w terapii a psychoterapeutą, jest integralnie związany z problematyką etyczną. Kontakt międzyosobowy powinien być źródłem zmian pozytywnych, ale może także być przyczyną niepowodzeń i nadużyć. Konieczne jest zatem określenie etycznej odpowiedzialności psychoterapeuty wobec osób uczestniczących w procesie terapii.

Kodeks etyczny ma pomóc w rozwoju wrażliwości etycznej, ma uzmysławiać wagę tych procedur, które chronią etyczny charakter procesu terapii oraz ma ułatwić podejmowanie konkretnych etycznych decyzji. Nie stanowi jednak prawa w ścisłym tego słowa znaczeniu; raczej określa standard odpowiedniego zachowania i postępowania terapeuty, nie zwalniając go wszakże z obowiązku własnej wrażliwości i osobistej odpowiedzialności za przebieg terapii.

I. Zasady ogólne

1. Terapeuta uczciwie i rzetelnie wykonuje swoją pracę, z szacunkiem wobec osób pozostających w terapii oraz wobec osób, z którymi w terapii współpracuje.
2. Obowiązkiem terapeuty jest uwzględnianie przede wszystkim dobra osób pozostających w terapii.
3. Terapeuta powinien stale rozwijać swoje umiejętności zawodowe.
4. Terapeucie nie wolno przenosić relacji z osobą leczoną poza obszar terapii.

II. Zasady praktyczne

1. Terapeuta nie ma prawa wydawać ocen moralnych, ani kierować się zasadami ideologii politycznej. Psychoterapeuta ma obowiązek powstrzymać się od działań wynikających z wszelkich uprzedzeń rasowych, religijnych, narodowościowych oraz z jego stosunku do płci, wieku i orientacji seksualnych pacjenta, zarówno w toku terapii jak i w swoim życiu zawodowym. Terapeuta nie może jednak legitymizować zachowań będących przestępstwem w rozumieniu kodeksu karnego czy kodeksu rodzinnego (np. przemocy fizycznej bądź seksualnej w rodzinie).
2. Proces psychoterapii powinien być poprzedzony kontraktem terapeutycznym, określającym cele i metody pracy oraz zasady jej finansowania.
3. Terapeuta nie może osobom uczestniczącym w terapii narzucać wprost ani pośrednio własnego systemu wartości. W wypadku uniemożliwiających pracę znaczących różnic między systemem wartości osoby pozostającej w terapii i terapeuty, terapeuta ma prawo rozwiązać kontrakt i skierować osobę pozostającą w terapii do innego terapeuty.
4. Obowiązkiem terapeuty jest korzystanie z różnych form współpracy i superwizji, by zminimalizować ryzyko błędów wynikających z jego osobistych problemów i uwikłań

emocjonalnych.

5. Nieetyczne jest uzależnianie proponowanego rodzaju terapii w zależności od możliwości finansowych pacjenta.

6. Nieetyczne jest podejmowanie działań mających na celu leczenie w przypadku niedysponowania przez terapeutę ogólnie dostępną wiedzą umożliwiającą postawienie prawidłowej diagnozy oraz wiedzą o wskazaniach do stosowania różnych form terapii.

III. Zachowania terapeutyczne

1. Tajemnica procesu terapeutycznego

Na terapii spoczywa obowiązek zapewnienia tajemnicy spotkania terapeutycznego.

1.1. Terapeuta nie ma prawa bez zgody osoby uczestniczącej w terapii ujawniać samego faktu, że ktoś pozostaje w terapii, ani udzielać informacji uzyskanych w czasie terapii osobom nie biorącym udziału w terapii (innym terapeutom, lekarzom, członkom rodziny, instytucjom).

1.2. Włączenie w proces terapii osób szkolących się oraz wykorzystanie dokumentacji z terapii (w tym także: zapisu audio lub wideo) wymaga odrębnej pisemnej zgody osób uczestniczących w terapii. Osoby uczestniczące w terapii muszą mieć swobodę w niewyrażeniu zgody na wykorzystanie ich terapii do procesów dydaktycznych.

1.3. Przy wykorzystywaniu procesu terapii jako materiału dydaktycznego (także w publikacjach typu case study) należy — na ile to możliwe — zabezpieczyć anonimowość uczestników terapii poprzez takie zniekształcenie informacji, by uniemożliwić identyfikację osoby pacjenta.

1.4. Tajemnica terapii może być uchylona jedynie wtedy, kiedy przemawia za tym dobro wyższe (np. w przypadku poważnego zagrożenia życia lub zdrowia innych lub życia pacjenta) i tylko wobec osób lub instytucji do tego odpowiednich.

1.5. Powyższe uwagi dotyczą także terapii osoby niepełnoletniej, przy czym niezbędne jest każdorazowe rozważenie, na ile w interesie dziecka leży ujawnienie jego spraw wobec rodziców bądź opiekunów. Terapeuta ma prawo, nie łamiąc zasady dyskrecji poinformować rodziców bądź opiekunów o własnych wnioskach i ewentualnych zaleceniach. Rodzice lub opiekunowie pacjenta nieletniego muszą zostać poinformowani o objęciu danej osoby opieką terapeutyczną.

2. Konflikt interesu

Jeśli cele instytucji, w której zatrudniony jest terapeuta pozostają sprzeczne z interesem osoby leczonej, terapeuta powinien wybierać dobro osoby leczonej, a jeśli nie jest to możliwe, powinien zawiesić kontrakt (z instytucją lub z osobą pozostającą w terapii). W przypadku konfliktu interesów własnych lub instytucji zatrudniającej psychoterapeutę a dobrem pacjenta, obowiązuje zasada „Salus aegroti suprema lex esto”.

3. Techniki w psychoterapii

Nieetyczne jest stosowanie bez zachowania szczególnego namysłu i ostrożności oraz dbałości o interes pacjenta i o poszanowanie jego godności wszelkiego rodzaju technik bądź procedur, które mogą mieć charakter niekonwencjonalny, spektakularny bądź mają wydzźwięk manipulacyjny.

4. Kontakt w psychoterapii

4.1. Zależności osoby (osób) leczonej od terapeuty nie wolno wykorzystywać w żaden sposób: emocjonalnie, materialnie ani poprzez naruszenie wolności i godności osobowej pacjenta.

4.2. Nieetyczne jest nawiązywanie jakiegokolwiek formy bliskości seksualnej z osobami pozostającymi w terapii lub chorymi, którzy uczestniczą w badaniach naukowych.

4.3. Wszelkie informacje pochodzące z terapii mogą być wykorzystywane tylko do celów tej terapii.

4.4. Nie powinno się prowadzić psychoterapii wobec osoby znajomej. Jeżeli zaś zachodzi taka konieczność, na czas prowadzenia psychoterapii należy zawiesić wszelkie kontakty towarzyskie z tą osobą.

IV. Prawa terapeuty

1. Terapeuta ma prawo odmowy podjęcia leczenia wtedy, gdy uznaje, że nie jest w stanie podjąć rzetelnie terapii.

2. Terapeuta ma prawo — a z uwagi na interes pacjenta — także obowiązek — dbać o swoją dobrą kondycję psychiczną. Zasada satysfakcji z pracy terapeuty nie może jednak stać ponad interesem pacjenta.

V. Postanowienia końcowe

Nadzór nad przestrzeganiem kodeksu sprawuje Komisja Etyki Psychoterapeuty. Zarząd Sekcji Naukowej Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego wspólnie z Zarządem Sekcji Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego powołają komisję oraz opracują zasady jej pracy i rozpatrywania skarg.

Komisja Etyki Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego składa się z 5 członków:

3 osoby to członkowie Sekcji Naukowej Psychoterapii PTP

2 osoby to członkowie Sekcji Terapii Rodzin PTP

Kraków, grudzień 2000; Warszawa, kwiecień 2001; Jurata, kwiecień 2004